

Μαθητές

10 συμβουλές για να μάθουμε να ερμηνεύουμε

Κάποιες σκέψεις για αρχή ...

1. Ποιός είναι ο συγγραφέας;

2. Που αποβλέπει;

3. Πότε και πού έχει δημοσιεύσει;

4. Για τι είδος κειμένου πρόκειται;

5. Τι είδους πληροφορία συνεισφέρει;

6. Ποια στοιχεία διακρίνονται και ποια ελαχιστοποιούνται;

7. Τι είναι αυτό που καταλαβαίνει κανείς;

8. Ποιος αναφέρεται και ποιος δεν αναφέρεται ;

9. Τι λέξεις χρησιμοποιεί το κείμενο;

10. Ποιά είναι η γνώμη σας;...

Πηγή: Leer.es: <http://docentes.leer.es/category/articulos/>

Το Leer.es είναι ένα πρόγραμμα του Υπουργείου Παιδείας της Ισπανίας σε συνεργασία με το [Instituto Cervantes](#), την [Real Academia de la Lengua](#), την [Biblioteca Nacional](#) μεταξύ άλλων, που αποσκοπεί στην **ενθάρρυνση της ανάγνωσης στην Ισπανία και την Λατινική Αμερική**, με αναφορά σε καλές συνήθειες, ειδήσεις σχετικά με σχολικές βιβλιοθήκες, συνέδρια, εθνικά σχέδια, παιχνίδια...

Συγγραφέας: Daniel Cassany, Universitat Pompeu Fabra, http://www.upf.edu/pdi/daniel_cassany/
Μετάφραση: Μαρία Σταματοπούλου, [Instituto Cervantes de Atenas](#), στο πλαίσιο του [9ο Διεθνές Συνέδριο: Εκπαίδευση και Βιβλιοθήκες στον Ψηφιακό Κόσμο](#). Αθήνα, [Ίδρυμα Ευγενίδου](#), 15-16 Νοεμβρίου 2013.

Κάποιες σκέψεις για αρχή

Τα γραπτά κείμενα μοιάζουν πολύ με τις συζητήσεις. Όλοι μπορούμε να μιλήσουμε και το κάνουμε εξηγώντας τα πράγματα από τη δική μας οπτική: λέμε αυτά που μας συμφέρουν, κρύβουμε πληροφορίες που μας ζημιώνουν, τονίζουμε αυτό που μας ενδιαφέρει, υπερασπιζόμαστε τη γνώμη μας, υπερβάλουμε... και μερικές φορές ακόμη λέμε και ψέματα ή εξαπατάμε, όπως ξέρουμε. Δεν είμαστε καλύτεροι στο γράψιμο και στην ανάγνωση.

Μερικά κείμενα έχουν υποστεί αυστηρούς ελέγχους ποιότητας και μπορούμε να έχουμε εμπιστοσύνη στο ότι περιέχουν ασφαλή και σημαντικά στοιχεία. Αυτή είναι η περίπτωση των βιβλίων που βρίσκουμε σε μια βιβλιοθήκη, στις ιστοσελίδες δημόσιων οργανισμών (κυβερνήσεις, πανεπιστήμια) ή ορισμένες εφημερίδες κύρους. Και αυτά τα γραπτά όμως έχουν πάντα μια προοπτική: ούτε δίνουν όλη την πληροφορία, ούτε εμπεριέχουν όλες τις γνώμες ούτε μπορούν να άπτονται των ενδιαφερόντων του κάθε αναγνώστη.

Πολλά γραπτά κείμενα δημοσιεύονται χωρίς να έχουν περάσει από έλεγχο ποιότητας και μπορεί να προκαλέσουν δυσπιστία. Αυτή είναι η περίπτωση πολλών σελίδων στο Διαδίκτυο (εταιρικές ιστοσελίδες, προσωπικά blogs, θεματικά φόρουμ) και ακόμη και κάποιων περιοδικών, εφημερίδων και μη διασταυρωμένων βιβλίων. Δεν γνωρίζουμε πάντα από πού προέρχεται η πληροφορία, τι βαθμό αλήθειας έχει ή τι συμφέροντα επιδιώκει ο συγγραφέας του ή η οργάνωση που έχει πληρώσει την έκδοση.

Οπότε, όταν διαβάζουμε δεν αρκεί να κατανοούμε αυτά που λέγονται, αλλά πρέπει να το ερμηνεύουμε.

Ερμηνεύω εδώ σημαίνει αξιολογώ κριτικά το κείμενο: του δίνω την πραγματική έννοια που έχει στην κοινωνία μας και το χρησιμοποιώ επωφελώς στην καθημερινότητά μου. Συνεπάγεται ότι έχω απαντήσεις για ερωτήσεις όπως: είναι αλήθεια; Να το εμπιστευτώ; Να το τηρήσω; Συμφωνώ; κλπ.

Σε αυτό το άρθρο θα εξηγήσω 10 σημεία για να μάθουμε να ερμηνεύουμε οποιοδήποτε κείμενο.

Είναι γενικές ερωτήσεις που μπορεί να κάνει κάποιος όταν διαβάζει: θα μας βοηθήσουν να θυμηθούμε ότι ένα κείμενο εκτός από τη μετάδοση της πληροφορίας είναι και ένα εργαλείο που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για να επιτύχει ένα σκοπό.

1. Ποιός είναι ο συγγραφέας

Μπορεί να είναι ένα πρόσωπο (σε μια στήλη γνώμης), μια ομάδα φίλων (μια πρόσκληση), μια ομάδα επαγγελματιών (σε μια είδηση, ένα επιστημονικό άρθρο) ή ένας φορέας (στην

ιστοσελίδα ενός Δημαρχείου) ή μια χώρα (στο Σύνταγμα της Ισπανίας). Πάντα πίσω από ένα γραπτό κείμενο υπάρχει “κάποιος”. Ακόμη και τα ανώνυμα κείμενα έχουν γραφτεί από ανθρώπους με σάρκα και οστά, που στη συγκεκριμένη περίπτωση παραμένουν κρυμμένοι. Η γνωριμία με τον συγγραφέα επιτρέπει την καλύτερη ένταξη του κείμενου του σε ένα πλαίσιο: ζητάμε πληροφορίες για αυτόν ή αυτήν στο Διαδίκτυο ή στη βιβλιοθήκη. Ερευνούμε ποιος είναι, που εργάζεται, τι έχει δημοσιεύσει πριν, πώς βλέπει τον κόσμο, τι σκέφτονται για αυτόν ή αυτήν άλλα άτομα που γνωρίζουμε και που είναι άξια της εμπιστοσύνης μας.

2. Που αποβλέπει;

Είναι η πιο σημαντική ερώτηση. Η γραφή είναι μια κοπιώδης εργασία και εάν κάποιος μπει στον κόπο να το κάνει είναι γιατί προσβλέπει σε κάτι: να μας πείσει για μια πρόταση (αποποινικοποίηση της άμβλωσης), να διαδώσει μια ιδέα (χρήση του προφυλακτικού στη σεξουαλική επαφή), να ασκήσει κριτική σε κάποιον (τον πρόεδρο), κλπ. Ας αναρωτηθούμε γιατί ο συγγραφέας το έγραψε αυτό (είναι αριστερός, είναι υπεύθυνος) και τι συμφέροντα έχει (είναι μέλος στο ίδιο κόμμα, επιθυμεί να διατηρήσει τη θέση του). Επιπλέον, είναι σύνηθες να υπάρχουν και άλλοι συγγραφείς (δεξιοί, η καθολική εκκλησία) με αντίθετους στόχους (όχι στην άμβλωση ή το προφυλακτικό, υπεράσπιση του προέδρου).

Θα διαπιστώσουμε ποιοι άλλοι συγγραφείς υπάρχουν και ποιες είναι οι εναλλακτικές προθέσεις τους: η γνώση της διασύνδεσης των συγγραφέων και των σκοπών τους θα μας βοηθήσουν να τοποθετήσουμε το κάθε κείμενο.

3. Που και πότε έχει δημοσιεύσει;

Κοιτάξτε το editorial, στην εφημερίδα ή στο διαδίκτυο όπου έχει δημοσιευτεί το κείμενο. Δείτε τι άλλες δραστηριότητες έχει, σε ποιο πεδίο ή τομέα της κοινωνίας κινούνται, ποιος είναι ο ιδιοκτήτης τους (όμιλος επιχειρήσεων ή πολιτική ομάδα, πολυεθνική).

Προσέξτε την κοινωνική αξιολόγηση που γίνεται για αυτά: πρόκειται για σοβαρή εφημερίδα ή για κίτρινο τύπο; Πρόκειται για την ιστοσελίδα κάποιου γνωστού πανεπιστημίου, μιας μη κερδοσκοπικής οργάνωσης ή μιας προσηλυτιστικής αίρεσης; Πρόκειται για εκδοτικό οίκο κύρους ή εμπορικής δραστηριότητας; Τα κείμενα εν μέρει κληρονομούν τις αξίες που έχουν τα μέσα στα οποία δημοσιεύονται. Αναλύοντας τα μέσα μπορούμε να καταλάβουμε καλύτερα τα συγκεκριμένα κείμενα που έχουν δημοσιευτεί.

4. Για τι είδους κείμενα πρόκειται;

Μας περιβάλλουν εξαιρετικά ποικίλα κείμενα: ένας νόμος, μια δημοσιογραφική είδηση, μια εμπορική επιγραφή, μια θρησκευτική ομιλία, ένα επιστημονικό άρθρο, μια τεχνική οδηγία, κλπ. Κάθε κείμενο έχει ξεχωριστές λειτουργίες, δική του δομή και γλώσσα που χρησιμοποιούνται μόνο στο πλαίσιο του κειμένου αυτού. Ταυτοποιεί τον τύπο ή το είδος του κειμένου και διαπιστώνει εάν σέβεται τις πιο συνήθεις συμβάσεις. Παράδειγμα, εάν

πρόκειται για ένα γράμμα: έχει εταιρικό επιστολόχαρτο; Ο χαιρετισμός αντιστοιχεί στον αποχαιρετισμό; Εάν πρόκειται για μια επιχειρηματολογία: ποια είναι η θέση; ποια είναι τα επιχειρήματά; Μερικές φορές ένας συγγραφέας απομακρύνεται από τον καθορισμένο τύπο για το συγκεκριμένο είδος κειμένου και αυτό τραβά την προσοχή: γιατί το κάνει; που αποσκοπεί;

5. Τι είδους πληροφορίας συνεισφέρει;

Τα κείμενα προσφέρουν δεδομένα ποικίλης φύσης: μια είδηση εκθέτει εμπειρικά γεγονότα και πρέπει να είναι αντικειμενική και λεπτομερής. Μια στήλη γνώμης εκθέτει μια άποψη και πρέπει να είναι σαφής και πειστική. Ένας νόμος και μια διάταξη καθορίζουν τους κανόνες ή τις αρχές που πρέπει να ακολουθούνται και είναι ακριβείς και αποφεύγουν τις αμφιβολίες. Ένα επιστημονικό άρθρο περιγράφει τα αποτελέσματα που προκύπτουν από μια έρευνα. Ένα ποίημα ή ένα διήγημα δημιουργούν ιστορίες που διασκεδάζουν και συγκινούν. Μην συγχέετε τα διάφορα είδη πληροφορίας.

Ας αναρωτηθούμε: υπάρχουν εμπειρικά δεδομένα και προσωπικές γνώμες; Προέρχονται από την δημοσιογραφική παρατήρηση, την επιστημονική έρευνα, από κάποια θρησκευτική θεωρία ή από την φαντασία του συγγραφέα; Επίσης, να αξιολογήσουμε την ποιότητα κάθε είδους περιεχομένου: η είδηση είναι λεπτομερής; Η στήλη γνώμης προσφέρει τεκμηριωμένα επιχειρήματα; Ο νόμος είναι σαφής; Η θεωρία συμφωνεί με τις αρχές μου; Το διήγημα είναι αυθεντικό ή συγκινητικό;

6. Ποια στοιχεία ξεχωρίζουν και ποια ελαχιστοποιούνται;

Όλες οι τοποθετήσεις ενός κειμένου δεν έχουν την ίδια σπουδαιότητα: γνωρίζουμε ότι ο τίτλος εξαγγέλλει το θέμα, την βασική ιδέα ή μια σημαντική αναφορά, η πρώτη και η τελευταία παράγραφος είναι ειδικής βαρύτητας. Σε μια εφημερίδα είναι πιο ακριβές οι αγγελίες στη δεξιά σελίδα και στο ανώτερο μέρος από ότι αυτές που δημοσιεύονται στα αριστερά και στο κάτω μέρος, επειδή ο αναγνώστης θα τις διαβάσει πρώτα. Επίσης, όταν διαβάζουμε δίνουμε μεγαλύτερη έμφαση στις πρώτες φράσεις μιας παραγράφου ή στα υποκείμενα των προτάσεων, που είναι και οι πρωταγωνιστές των πράξεων. Οι ικανοί συγγραφείς συνήθως το εκμεταλλεύονται για να υπογραμμίσουν αυτό που τους ενδιαφέρει στις σχετικές τοποθετήσεις και για να ελαχιστοποιήσουν ή να κρύψουν ότι τους συμφέρει στις υπόλοιπες τοποθετήσεις. Ποιες είναι λοιπόν οι σημαντικές τοποθετήσεις του κειμένου; Ποιες ιδέες θέλει να υπογραμμίσει ο συγγραφέας; Γιατί;

7. Τι αντιλαμβάνεται κανείς;

Πολλά κείμενα επικοινωνούν ιδέες και απόψεις με έμμεσο τρόπο, με υποθέσεις, διφορούμενες φράσεις ή αμφίσημες έννοιες. Συχνά οι ιδέες αυτές είναι τόσο σημαντικές όσο και οι υπόλοιπες ή ίσως και περισσότερο ακόμη. Ας δούμε αυτά τα παραδείγματα: όταν λέμε αυτός είναι καταλανός αλλά πολύ οκνηρός θέτουμε ως προϋπόθεση το ότι όλοι οι καταλανοί

είναι πολύ εργατικοί. Αν πούμε ότι ο Μαρτίν προσπάθησε πάλι να σταματήσει το ποτό, υπονοούμε ότι ο Μαρτίν στο παρελθόν έπινε και είχε προσπαθήσει να σταματήσει χωρίς επιτυχία (εκτός του ότι υπαινίσσεται ότι έχει και προβλήματα με το ποτό). Επίσης, αν πούμε ότι η Betis δεν κατάφερε να βάλει 3 γκολ (αντί να πούμε απλά ότι η Betis έβαλε 2 γκολ) υποθέτουμε ότι για να επιτύχει ένα στόχο ήταν σημαντικό να βάλει 3 γκολ (να κερδίσει έναν αγώνα, να περάσει στην επόμενη φάση, κλπ). Αναλύει τα υπονοούμενα που υπάρχουν στο κείμενο: Ποιά σημεία είναι αμφίβολα; Ποιά πράγματα γίνονται αντιληπτά; Πόσο σημαντικά είναι;

8. Ποιον αναφέρει και ποιον όχι

Κανένα κείμενο δεν είναι αυτόνομο. Κάθε γραπτό κείμενο συνδέεται με άλλα: παίρνει ιδέες από προηγούμενα κείμενα, χρησιμοποιεί λέξεις άλλων συγγραφέων, επιχειρηματολογεί κατά άλλων απόψεων. Αυτό το κάνει με ρητό τρόπο, ονομάζοντας τον συγγραφέα και θέτοντας τα λόγια του εντός παρενθέσεως ή με έμμεσο τρόπο αντιγράφοντας ή παραφράζοντας τις ιδέες και τα λόγια του χωρίς να τα τονίζει. Οι αναφορές αυτές έχουν διάφορους ρόλους: εκχωρούν εξουσία στο κείμενο (με την αναφορά κάποιου σημαντικού προσώπου ή ενός νόμου), το συσχετίζουν με ένα ρεύμα σκέψης (με την αναφορά ενός σημαντικού συγγραφέα), ασκούν κριτική σε μια γνώμη (με την αναφορά του αντίθετου) ή ακόμη ειρωνεύονται ή σατιρίζουν κάτι (με την αναφορά με χιούμορ). Είναι καλό να έχουμε υπόψη μας ότι οι αναφερόμενες λέξεις δεν έχουν πάντα την ίδια σημασία που θα είχαν στο πρωτότυπο κείμενο. Διαβάστε προσεκτικά το κείμενο και βρείτε τις ιδέες και τις λέξεις που προέρχονται από άλλους συγγραφείς: αναφέρονται ρητά ή υπονοούνται; Τι ρόλο διαδραματίζουν;

9. Τι λέξεις χρησιμοποιεί το κείμενο;

Ο συγγραφέας έχει διαλέξει κάποιες λέξεις έχοντας απορρίψει κάποιες άλλες προηγουμένως. Αυτό μπορεί να μας δώσει μια ιδέα, γιατί οι λέξεις φέρουν το βάρος των συνεκδοχών της καθημερινότητας. Κοιτάξτε τις διαφορές που υπάρχουν αν γράψουμε: οι μαθητές ή οι μαθητές και οι μαθήτριες. Δεν είναι ακόμη το ίδιο αν διαβάσουμε: οι καθαρίστριες ή το προσωπικού καθαριότητας, μουσουλμάνοι ή άραβες, μαύρος ή αφρικανός. Ούτε είναι το ίδιο ακριβώς αν αναφερθούμε στις Μαλδίβες ή στα Φώκλαντ ή στην ανακάλυψη της Αμερικής ή την ευρωπαϊκή επέμβαση. Προσέξτε τις λέξεις που χρησιμοποιεί το κείμενο: ποιές από αυτές σας προκαλούν έκπληξη; γιατί; Εσείς θα χρησιμοποιούσατε τις ίδιες λέξεις για να πείτε το ίδιο;

10. Ποια είναι η γνώμη σας;

Μην συγχέετε την κατανόηση ενός κειμένου με την έκφραση συμφωνίας με το περιεχόμενό του, με όσα λέει. Υπάρχουν πολλά κείμενα που μπορεί μεν να κατανοήσουμε καλά αλλά να εκφράζουν ιδέες που είναι αντίθετες προς τις δικές μας. Μπορεί να χρησιμοποιούν ένα λεξιλόγιο που μας δυσαρεστεί ή ακόμη και να ξυπνά δυσάρεστα συναισθήματα. Για αυτό είναι σημαντικό να έχετε ξεκάθαρη εικόνα για τις ιδέες και τα συναισθήματα σας και να τις

αντιπαραβάλλετε με αυτά του κειμένου. Σας αρέσει ή όχι; Συμφωνείτε; Σε ποια σημεία διαφοροποιείστε; Πώς θα το εξηγούσατε εσείς; Εν περιλήψει, θυμηθείτε την σύγκριση που κάναμε στην αρχή μεταξύ των γραπτών κειμένων και των συζητήσεων. Μπορούμε να διαβάζουμε κάθε κείμενο με σεβασμό και προσοχή με τον ίδιο τρόπο που ακούμε ευγενικά τον συνομιλητή μας και συμμετέχουμε στις συζητήσεις με επικοινωνιακό τρόπο. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι πιστεύουμε όλα όσα λέγονται ούτε όσα γράφονται. Ερμηνεύω ένα κείμενο σημαίνει ότι αντιλαμβάνομαι την αξία του περιεχομένου του στη ζωή και τον περίγυρό μας.

Versión en griego del artículo de Daniel Cassany “[10 claves para aprender a interpretar textos](#)”, publicado en [Leer.es](#) en 2010; traducción de María Stamatopoulou, editada por el Instituto Cervantes de Atenas (2013).